

Αλλαγές στην κοινωνία της πληροφορίας, αλλαγές στην εκπαίδευση των επαγγελματιών πληροφόρησης

Βαλεντίνη Μονιάρου, Στέλλα Χατζημαρή, Σταματίνα Τσάφου

Εισαγωγή

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχουν επέλθει ριζικές αλλαγές στο επάγγελμα της Πληροφόρησης ως προς τα μέσα που χρησιμοποιεί και τις υπηρεσίες που παρέχει. Το έργο το οποίο αναλάμβαναν οι βιβλιοθήκες στο πλαίσιο του φυσικού τους χώρου διαφέρει, ως προς το είδος και την κλίμακα, από εκείνο το οποίο απαιτείται σήμερα για τη διαχείριση των ψηφιακών πληροφοριών.

Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση θα πρέπει να λάβει υπόψη της τις νέες γνωστικές, κοινωνικές και διαμορφωμένες διαδικασίες και να υιοθετήσει μια νέα οπτική η οποία θα εντάσσει χρήστες, τεχνολογία και επαγγελματίες της πληροφόρησης στο πλαίσιο ενός κοινωνικά δομημένου, σύνθετου περιβάλλοντος (Myburgh-2003).

Στο επάγγελμα της πληροφόρησης διαμορφώνεται ένας κυρίαρχος λόγος ο οποίος επιβάλλει τον επανακαθορισμό των δεξιοτήτων του βιβλιοθηκονόμου (Harris-2001).

Η απόκτηση ειδικών δεξιοτήτων η οποία επιτυγχάνεται με την εκπαίδευση, την προσωπική προσπάθεια και τις ευκαιρίες στον εργασιακό χώρο, θα δώσει τη δυνατότητα στους επαγγελματίες να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του συνεχώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος της πληροφόρησης.

Το άρθρο αυτό υποστηρίζει την ανάγκη μετάβασης από μια τεχνική προσέγγιση που βασιζόταν στην διαχείριση πηγών, σε μια προσέγγιση που στηρίζεται στη διαχείριση πληροφοριών, επισημαίνοντας παράλληλα και τον ευρύτερο εκπαιδευτικό ρόλο των βιβλιοθηκονόμων σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

1. Το μεταβαλλόμενο περιβάλλον της Πληροφόρησης

Οι λόγοι που έχουν διαφοροποιήσει τη μορφή του επαγγέλματος της πληροφόρησης και απαιτούν άμεση ανταπόκριση από τους φορείς Βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης είναι:

- *Κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις*

Οι κοινωνικές μεταβολές αλλάζουν τους τρόπους επικοινωνίας και, ως εκ τούτου, διαφοροποιούν τη μορφή και τη δομή των κοινωνιών και των οργανισμών.

- *Παγκοσμιοποίηση*

Η τεχνολογία και οι δυνάμεις της αγοράς δημιουργούν ένα νέο πλαίσιο χρήσης της πληροφορίας. Ο τρόπος οργάνωσης των επιχειρήσεων, η σχέση μεταξύ αποτελεσματικής διαχείρισης της γνώσης και επιτυχίας ή αποτυχίας της επιχείρησης, οι αξίες του οργανισμού, η ανάγκη για ταχύτητα προσαρμογής στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες, η αναγνώριση της πληροφορίας ως αγαθού, η γενικότερη ρευστότητα του περιβάλλοντος, επαναπροσδιορίζουν το πεδίο στον τομέα της πληροφόρησης.

- *Αυξανόμενη χρήση της Τεχνολογίας της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*

Η σύζευξη της τεχνολογίας της πληροφορίας και των επικοινωνιών μεταβάλλει τους τρόπους δημιουργίας, αποθήκευσης και επικοινωνίας της πληροφορίας και επανακαθορίζει τους κανόνες πρόσβασης στις πληροφορίες όσον αφορά τον χρόνο, τον τόπο και την ταχύτητα διάδρασης.

- *Χρήση του Διαδικτύου*

Η χρήση του διαδικτύου έχει διαφοροποιήσει τους ρόλους, το θεωρητικό μοντέλο και τη φιλοσοφία βιβλιοθηκών και βιβλιοθηκονόμων. Ο όγκος των διαθέσιμων στο Διαδίκτυο πληροφοριών, έχει σαν αποτέλεσμα τη μετάβαση από την κοινωνία κτήσης πληροφοριών σε κοινωνία - δίκτυο διανεμημένων πληροφοριών. Το περιβάλλον που δημιουργεί το διαδίκτυο, η

παγκοσμιοποίηση της πληροφορίας, οι αλλαγές στη διαδικασία μεταφοράς πληροφοριών και στη συμπεριφορά της αναζήτησης πληροφοριών, διαμορφώνουν τα νέα δεδομένα στον χώρο της πληροφόρησης και οδηγούν στη δημιουργία υπηρεσιών πληροφόρησης που δεν περιορίζονται από φυσικά και γεωγραφικά όρια. Το επάγγελμα προσανατολίζεται σ' ένα νέο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η γνώση, η σκέψη και η τεχνολογία (Billings-1992, Steele-2004).

- *Διεύρυνση της αγοράς εργασίας στο πεδίο της πληροφόρησης*

Η κοινωνία της πληροφορίας δημιουργεί στους επαγγελματίες της πληροφόρησης νέες ευκαιρίες για απόκτηση νέων ρόλων και για εργασίες πέρα των φυσικών ορίων της βιβλιοθήκης. Νέες θέσεις δημιουργούνται σε καινούργια πεδία και οι παλαιές μετασχηματίζονται (Crosby-2000). Οι διαγραφόμενες προοπτικές απασχόλησης εκτιμάται ότι θα αυξηθούν στο άμεσο μέλλον, καθώς «οι μη παραδοσιακές θέσεις», λόγω της συνεχούς εξέλιξης της τεχνολογίας, θα μετατραπούν σε παραδοσιακές. Σε αυτές τις συνθήκες, ο επαγγελματίας της πληροφόρησης θα πρέπει να υιοθετεί νέες αντιλήψεις, απόψεις και στάσεις και να προωθεί με αποτελεσματικό τρόπο τις διαθέσιμες ικανότητες οργάνωσης, έρευνας και αξιολόγησης.

- *Είσοδος στο πεδίο της πληροφόρησης “ανταγωνιστικών” ομάδων*

Η ανταγωνιστικότητα στην επαγγελματική ζωή παρατηρείται σε όλες σχεδόν τις ειδικότητες λόγω της συνεχούς μεταβολής του περιβάλλοντος εργασίας, των νέων επαγγελματικών ομάδων που εμφανίζονται, της εξέλιξης της τεχνολογίας και της αλλαγής πολιτικών στον εργασιακό χώρο (Abbot-1998).

Στον τομέα της πληροφόρησης, η τεχνολογία και η αυξανόμενη στρατηγική αξία της πληροφορίας έχει προσελκύσει άλλα επαγγέλματα και έχει μεταβάλει τα όρια και τους κανόνες του ανταγωνισμού (Van House&Sutton-1996). Έχει αυξηθεί ο ανταγωνισμός τόσο μεταξύ των επαγγελματιών που συνδέονται με τη διαχείριση των πληροφοριών, όσο και μεταξύ αυτών που έχουν διαφορετική επιστημονική ή επαγγελματική υποδομή (Van House&Sutton-1996, Vaagan-2002).

Ο ανταγωνισμός, λόγω των προκλήσεων που δημιουργεί, μπορεί να εκληφθεί και ως παράγοντας επαναπροσδιορισμού του επαγγέλματος της πληροφόρησης και καθορισμού των απαιτήσεων που δημιουργούνται σε μία εποχή κατά την οποία η πληροφορία είναι ευκολότερα προσβάσιμη, αλλά η διαδικασία διαχείρισης και αξιολόγησής της είναι περισσότερο σύνθετη.

- *Θεώρηση της πληροφορίας ως προϊόντος με στρατηγική και ανταγωνιστική σημασία.*

Η απόκτηση και ο έλεγχος της πληροφορίας είναι σημαντικός πόρος για την αποδοτικότητα του οργανισμού. Η αύξηση της παραγωγικότητας εξαρτάται από την εφαρμογή των πληροφοριών στην παραγωγή, κατανάλωση, διανομή και εμπόριο, ιδιαίτερα καθώς αυξάνεται η πολυπλοκότητα και η παραγωγικότητα της οικονομίας. Το γεγονός ότι η πληροφορία εκλαμβάνεται ως προϊόν, έχει συνέπειες για τις κοινωνικές αξίες και την κοινωνία γενικότερα και ως εκ τούτου, θεωρείται και δημόσιο αγαθό.

- *Απουσία διαδικασίας διαμεσολάβησης στον τομέα των επιχειρήσεων*

Στο προβληματισμό εάν η πρόσβαση στις πληροφορίες μπορεί να γίνει χωρίς τον ενδιάμεσο ρόλο του/της βιβλιοθηκονόμου υποστηρίζεται ότι ο/η βιβλιοθηκονόμος μπορεί να προσθέσει αξία στη διαδικασία μετασχηματισμού των δεδομένων σε πληροφορίες και των πληροφοριών σε γνώση (Cheng-2001).

- *Μεταβαλλόμενη μορφή του έργου της πληροφόρησης.*

Οι αναπτύξεις που έγιναν τα τελευταία 25 χρόνια έχουν διαφοροποιήσει ριζικά την πρόσβαση στις πληροφορίες, ο όγκος όμως των πληροφοριών απαιτεί μεγαλύτερη ικανότητα στην ανάκτηση και ανάλυση των σχετικών πληροφοριών.

- *Διαφοροποίηση της εργασίας*

Οι εργασίες που αναλαμβάνουν οι επαγγελματίες της πληροφόρησης ακόμα και στο παραδοσιακό περιβάλλον, έχουν διαφοροποιηθεί κατά πολύ σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερη δημιουργικότητα και καινοτομία στο πλαίσιο της καθημερινής εργασίας.

- *Ένταξη του τομέα της πληροφόρησης σε τομείς που χαρακτηρίζονται από τον επιχειρησιακό παρά τον πολιτιστικό τους προσανατολισμό*

Οι μεταβαλλόμενες πρακτικές εργασίας όπως η υιοθέτηση πρακτικών διαχείρισης ποιότητας, ανάθεση έργου σε τρίτους, μεθόδων έρευνας αγοράς, αναπτυξιακών προγραμμάτων, επηρεάζουν τον τρόπο παροχής υπηρεσιών.

- *Ανάγκη προσέλκυσης κατάλληλων φοιτητών που είναι σε θέση να κατευθύνουν τις εξελίξεις*

Η πρόκληση ουσιαστικής συμμετοχής στη διαμόρφωση των εξελίξεων και η ανταπόκριση στις νέες ευκαιρίες, εξαρτάται από την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και τη δυνατότητα εισαγωγής στα τμήματα φοιτητών με χαρακτηριστικά ποιότητας.

- *Αβεβαιότητα ως προς τη χρηματοδότηση*

Η δυνατότητα διασφάλισης οικονομικών πόρων από διαφορετικές πηγές, καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η ανταπόκριση στις αλλαγές.

2. Ανταπόκριση στις αλλαγές

Η ανταπόκριση στις αλλαγές αυτές, τόσο από το επάγγελμα όσο και από την εκπαίδευση, ήταν περιορισμένη και αφορούσε συγκεκριμένους τομείς όπως αλλαγές στην επωνυμία των τμημάτων και διαφοροποιήσεις στη δομή των προγραμμάτων.

Οι Van House & Sutton-1996 εξηγούν τη κατάσταση αυτή αξιοποιώντας την έννοια του "habitus" του Bourdieu ως πλέγμα αντιλήψεων, εκτιμήσεων και δράσεων. Σύμφωνα με αυτούς, το πεδίο πληροφόρησης καθορίζεται μέσω των δράσεων των μελών του, ο τρόπος όμως με τον οποίο τα άτομα ερμηνεύουν τη διαμορφούμενη κατάσταση και τις δράσεις τις οποίες θεωρούν δυνατές, περιορίζεται από το "habitus".

Τα χαρακτηριστικά του "habitus" στον τομέα της Βιβλιοθηκονομίας και Πληροφόρησης είναι (Myburgh-2003):

- Εστίαση στη βιβλιοθήκη ως του φυσικού χώρου άσκησης του επαγγέλματος, παρά στις δεξιότητες και στη γνώση που φέρουν σε αυτή οι βιβλιοθηκονόμοι
- Η επικρατούσα άποψη στον επαγγελματικό χώρο νομιμοποιεί τη θέση αυτή παρέχοντας υπερβολική έμφαση στα καθήκοντα που εκτελούνται εντός των ορίων του χώρου παρά στη συνολική θεώρηση της δημιουργίας, αξιολόγησης, αναζήτησης και χρήσης της πληροφορίας
- Η επακόλουθη έμφαση της βιβλιοθηκονομικής εκπαίδευσης σε προγράμματα τα οποία είναι προσανατολισμένα περισσότερο στη βιβλιοθήκη και στα εργαλεία, παρά στην παρατήρηση και ανάλυση του έργου της πληροφόρησης στο σύνολό του.

Οι Van House & Sutton-1996 υποστηρίζουν ότι το "habitus", το οποίο διαμορφώνεται κυρίως από τις βιβλιοθήκες και το δημόσιο τομέα, ενδέχεται να φέρει τους βιβλιοθηκονόμους σε μειονεκτική θέση σε σχέση με άλλα ανταγωνιστικά επαγγέλματα και τα αντίστοιχα εκπαιδευτικά τους προγράμματα, τα οποία είναι περισσότερο ικανά να διεκδικούν και να επεκτείνουν το ζωτικό τους χώρο. Η βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση και το επάγγελμα για να ενδυναμώσουν τη θέση τους, θα πρέπει να γνωρίζουν το δικό τους "habitus" σε σχέση με αυτό των ανταγωνιστικών ομάδων καθώς και τη δυναμικότητα του μεταβαλλόμενου, διευρυνόμενου πεδίου της πληροφόρησης ώστε να αποφασίσουν εάν και σε ποιες περιπτώσεις είναι χρήσιμο και ενδεδειγμένο να ενεργούν όπως οι ανταγωνιστικές επαγγελματικές ομάδες.

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα στον τομέα της πληροφόρησης και οι φορείς άσκησης του επαγγέλματος θα πρέπει να ανταποκριθούν στις αλλαγές αυτές ενώ θεωρείται απαραίτητο να ορισθούν τα όρια και η μορφή της αλλαγής. Είναι σημαντικό να εκλαμβάνεται η βιβλιοθήκη ως έννοια και όχι ως φυσικός χώρος. Με τον τρόπο αυτό διευρύνεται η σκέψη για τους μελλοντικούς

ρόλους των επαγγελματιών της πληροφόρησης, υπάρχει μετακίνηση από το αντικείμενο στις ειδικές υπηρεσίες που μπορεί να παρέχουν.

Τα τμήματα Βιβλιοθηκονομίας σε διεθνές επίπεδο έχοντας αντιμετωπίσει τεχνολογικές προκλήσεις, προσάρμοσαν τα προγράμματά τους σύμφωνα με τις νέες εξελίξεις και μετακινήθηκαν από την τεχνική προσέγγιση προς αυτή η οποία έχει ως επίκεντρο το χρήστη, από την ιδεολογία της κτήσης στη στρατηγική της πρόσβασης (Bagucson-Arbib& Bronstein-2002).

Η IFLA το 2000 ανέφερε ότι τα προγράμματα σπουδών επικεντρώνονταν στη ανάπτυξη φυσικής συλλογής βιβλίων και άλλου υλικού στους χώρους των βιβλιοθηκών, οι οποίες στελεχώνονταν από προσωπικό το οποίο είχε μάθει να επιλέγει, να αποκτά, να οργανώνει, να διοχετεύει και να διακινεί αυτό το υλικό. Σήμερα όμως, εστιακό σημείο αποτελεί ο συγκεκριμένος επαγγελματίας και η παροχή πληροφοριών σε διάφορα και διαφορετικά περιβάλλοντα.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα KALIPER-Kellog ALISE Information Professions and Education Renewal Project-(ALISE-2000) το οποίο διενεργήθηκε στο διάστημα μεταξύ 1998 και 2000 με συμμετοχή επιστημόνων από Αμερική, Καναδά και Αγγλία και στόχο τον καθορισμό της μορφής και του μεγέθους των αλλαγών στα προγράμματα σπουδών στη Βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση, διαμορφώνονται έξι τάσεις στα προγράμματα σπουδών:

1. Τα προγράμματα σπουδών λαμβάνουν υπόψη ευρύτερα περιβάλλοντα και προβλήματα πληροφόρησης (δημιουργία και προώθηση προϊόντων πληροφόρησης, ψηφιακών πληροφοριών, νομικά και ηθικά ζητήματα κλπ). Παραδοσιακά μαθήματα όπως καταλογογράφηση και ταξινόμηση αναμορφώνονται για να συμπεριλάβουν ευρύτερες εφαρμογές όπως μεταδεδομένα.
2. Μολονότι τα προγράμματα εξακολουθούν να συμπεριλαμβάνουν θέματα άλλων κατευθύνσεων, σταδιακά, διακρίνεται ένας πυρήνας που εστιάζει στον χρήστη. Τα προγράμματα περιλαμβάνουν γνωστικές και κοινωνικές πλευρές της δημιουργίας, οργάνωσης, επιλογής, δρομολόγησης, ανάκτησης, πρόσκτησης, χρήσης, αξιολόγησης και διάχυσης πληροφοριών και συστημάτων πληροφόρησης. Στο επίκεντρο των προγραμμάτων περιλαμβάνεται η εκπαίδευση στην αναζήτηση πληροφοριών σε διαφορετικά επίπεδα, τόσο για γνωστικά ζητήματα της αναζήτησης πληροφοριών όσο και για τον ευρύτερο ρόλο των πληροφοριών στην κοινωνία.
3. Οι Σχολές επανξάνουν την επένδυση και ενσωμάτωση της τεχνολογίας των πληροφοριών στα προγράμματα σπουδών. Δημιουργούνται εργαστήρια Η/Υ όπου διδάσκονται ποικιλία λογισμικών και εφαρμογών, αυτόματη αναζήτηση πληροφοριών, σχεδιασμός ιστοσελίδων, παραγωγή ολοκληρωμένων μέσων, δημιουργία βάσεων εφαρμογών και μετρήσεις χρηστικότητας. Οι φοιτητές μαθαίνουν διαφορετικές δομές δεδομένων και γνωστικές πηγές σε ποικιλία διατάξεων. Έτσι, χρειάζεται ειδικευμένο προσωπικό και εξυπηρετητές με εύρος λογισμικού.
4. Οι Σχολές πειραματίζονται με τη δομή της εξειδίκευσης εντός του προγράμματος σπουδών όπως σχολικά μέσα, ιατρική βιβλιοθηκονομία, αρχεία οργανισμών ή κατευθύνονται σε πιο ευέλικτες και απλές εξειδικεύσεις ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των φοιτητών.
5. Οι Σχολές παρέχουν εκπαίδευση σε διαφορετικές μορφές ώστε να αποκτήσουν οι φοιτητές περισσότερη ευελιξία. Ενθαρρύνεται η από απόσταση εκπαίδευση μέσω του Διαδικτύου και οι πολιτικές που προωθούν τη συνεργασία μεταξύ σχολών για την από κοινού παροχή διδασκαλίας προς τους φοιτητές.
6. Οι Σχολές διευρύνουν τα προγράμματά τους σε διάφορα επίπεδα, προπτυχιακό, μεταπτυχιακό και διδακτορικό. Συμπερασματικά, οι Σχολές προετοιμάζουν επαγγελματίες πληροφόρησης όχι μόνο για τις βιβλιοθήκες αλλά και για μια πληθώρα άλλων πληροφοριακών τομέων. Το προσωπικό τους πρέπει να υποστηρίζεται στην έρευνα για αλλαγές στους τομείς

πληροφόρησης, στην κοινωνική πρόσβαση στις πληροφορίες και στις χρήσεις των πληροφοριών.

Οι συνεχείς αλλαγές στο περιβάλλον της πληροφόρησης επηρεάζουν σημαντικά τους επαγγελματίες της πληροφόρησης ως προς τους ρόλους τους, τις ευκαιρίες εργασίας, την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους και τον τρόπο επανατοποθέτησης τους στο πεδίο της πληροφόρησης.

Από την άποψη της απασχόλησης, σε έρευνα που έγινε στις ΗΠΑ¹ και βασίστηκε στις αγγελίες εργασίας στον τύπο και σε ερωτηματολόγια, οι τομείς που είχαν σχέση με Η/Υ και δίκτυα είχαν περισσότερη ζήτηση, δηλ. τηλεπικοινωνίες (97.4%), Διαδίκτυο (96%), λειτουργικά συστήματα, εγκατάσταση συστημάτων και εφαρμογές μικροϋπολογιστών (91.5%), αν και λιγότερες από το 45% των αγγελιών ζητούσαν αυτές τις γνώσεις. Επίσης, η εξοκείωση σε συστήματα βιβλιοθηκών (95.65%) οι μεθοδολογίες πρόσβασης και αναζήτησης πληροφοριών και οι τεχνολογίες των συστημάτων ανάκτησης πληροφοριών εκτιμήθηκαν ως πολύ σημαντικές (90%).

3. Προκλήσεις για την εκπαίδευση στο τομέα της πληροφόρησης

Η προσπάθεια των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας να προετοιμάσουν σωστά τους αποφοίτους για καριέρα, συνεπάγεται κατανόηση του κοινωνικού περιβάλλοντος στο πλαίσιο του οποίου θα κινηθούν, γεγονός το οποίο καθίσταται εξαιρετικά δύσκολο λόγω της δυσκολίας πρόβλεψης αυτού του περιβάλλοντος (Myburgh-2003). Πολλοί παράγοντες όπως αλλαγή συμπεριφοράς αναζήτησης πληροφοριών, απόκτηση δεξιοτήτων, αύξηση της στρατηγικής αξίας της πληροφορίας, έχουν ως αποτέλεσμα την ουσιαστική επανεκτίμηση των εκπαιδευτικών απαιτήσεων για καριέρα στο πεδίο της πληροφόρησης.

Τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας, σε διεθνές επίπεδο, τις περισσότερες φορές αντιμετώπισαν την κατάσταση με αποσπασματικό τρόπο, προσθέτοντας στο πρόγραμμα σπουδών τους μαθήματα, όπως σχεδιασμός ιστοσελίδων, διαχείριση αρχείων, βάσεις δεδομένων κ.ά. προκειμένου να αυξήσουν τις ευκαιρίες απασχόλησης για τους αποφοίτους τους. Η S. Myburgh-2003 χρησιμοποιεί τον όρο "αποσπασματική διεύρυνση/disjointed incrementalism" για να περιγράψει τον τρόπο με τον οποίο αντέδρασαν οι φορείς εκπαίδευσης στις αλλαγές. Οι δράσεις που ανέλαβαν ήταν μικρής κλίμακας και σε τομείς που μπορούσαν να κινηθούν με σχετική ασφάλεια. Η χρήση διαφορετικών τίτλων και όρων στην εκπαίδευση στον τομέα της πληροφόρησης είναι ένα παράδειγμα αποσπασματικής διεύρυνσης.

Οι απαιτήσεις όμως που προβάλλουν, απαιτούν νέα και ολιστική οπτική ως προς την πορεία στην οποία κατευθύνεται το επάγγελμα. Οι συνθήκες που επικρατούν, η διασύνδεση της διεθνούς κοινότητας σε κάθε επίπεδο, δημιουργούν την ανάγκη για τίτλους σπουδών οι οποίοι θα αναγνωρίζονται σε διεθνές επίπεδο και για απόκτηση δεξιοτήτων με τις οποίες οι επαγγελματίες της πληροφόρησης θα είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις νέες και μεταβαλλόμενες ανάγκες της κοινωνίας. Η απόκτηση ειδικών, μεταφερόμενων δεξιοτήτων θεωρείται σημαντική για να είναι σε θέση ο/η βιβλιοθηκονόμος να αλλάζει τις συνήθειες εργασίας, τη στάση του έναντι των επαγγελματικών απαιτήσεων και να προσαρμόζεται σε διαφορετικά περιβάλλοντα εργασίας.

Σημαντικός αριθμός άρθρων εξετάζει τις δεξιότητες που απαιτείται να διαθέτει ο/η βιβλιοθηκονόμος (Ashcroft-2004, Fisher-2004, Fourie-2004, Special Library Association-2003, Brine&Feather-2002, Brine&Feather-2003).

Ο καθορισμός των απαιτούμενων, για το έργο της πληροφόρησης, δεξιοτήτων, θεωρείται σημαντικός για την αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών ως προς την ικανότητά τους να

¹ Hong Xu and Hsin-liang Chen. Whom do employers actually hire? The educating systems librarian research project 2. *The Electronic Library*, 18 (3): 171-182, 2000.

παρέχουν στους φοιτητές τις απαραίτητες δεξιότητες για να συμπληρώνουν τη γνώση και να κατανοούν το γνωστικό αντικείμενο που αποκτάται μέσω της ακαδημαϊκής μελέτης.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει συνοπτικά τις ειδικές και γενικές δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει ο βιβλιοθηκονόμος. (Fisher-2004)

Δεξιότητες πληροφόρησης	Γενικές Δεξιότητες
Διαχείριση γνώσης Αρχιτεκτονική συστημάτων Τεχνολογία επικοινωνιών και πληροφοριών Παραδοσιακές επαγγελματικές δεξιότητες	Διαχείριση προγραμμάτων Σχεδιασμός και αξιολόγηση Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού Δεξιότητες έρευνας Προσφορές και προτάσεις
Θεματική εξειδίκευση και Τεχνογνωσία Διαχείριση συλλογής Περιγραφή συλλογής Παραδοσιακές επαγγελματικές δεξιότητες	Δεξιότητες κριτικής ανάλυσης Συλλογισμός/Συνθετική ικανότητα Σχεδιασμός και αξιολόγηση Ανάλυση Επίλυση προβλημάτων Έρευνα
Τεχνολογία της πληροφορίας Σχεδιασμός Εφαρμογή Συστήματα Υποστήριξη του χρήστη και επίλυση προβλημάτων	Ηγετική ικανότητα Διοίκηση και διαχείριση Δεξιότητες επικοινωνίας Στρατηγική διαχείριση Ανθρώπινες επιδεξιότητες Δεξιότητες οικονομικής διαχείρισης
Ανάπτυξη υπηρεσιών Πληροφόρηση χρηστών Επισκοπήσεις Ανάλυση επίδρασης της υπηρεσίας Σχεδιασμός και αξιολόγηση Προώθηση και διαφήμιση	Προώθηση και διαφήμιση Σχεδιασμός Δεξιότητες παρουσίασης Πολυεπαγγελματική εκτίμηση και αναγνώριση

Εκτός όμως από το καθορισμό δεξιοτήτων απαιτείται ένα πλαίσιο το οποίο θα αποτελεί τη βάση διαμόρφωσης του προγράμματος σπουδών.

4. Η αναμόρφωση του ΠΠΣ του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης του ΤΕΙ Αθήνας

Σε συμφωνία με τον προβληματισμό που διατυπώνεται ως προς τα θέματα που αφορούν στη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση, όπως αποτυπώνεται από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, έγινε προσπάθεια για τη διαμόρφωση ενός ευέλικτου προγράμματος σπουδών, το οποίο να ανταποκρίνεται στη συνεχώς αυξανόμενη απαίτηση για ταχείες και αποτελεσματικές προσαρμογές, και να παρέχει τις επαγγελματικές δεξιότητες που απαιτούνται στο περιβάλλον της κοινωνίας της πληροφορίας.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε διακρίνεται σε τρία στάδια:

1. Μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας
2. Μελέτη των προγραμμάτων σπουδών σε αντίστοιχα τμήματα στο εξωτερικό, όπως εμφανίζονταν μέσα από τις ιστοσελίδες τους.
3. Συλλογή στοιχείων σε σχέση με το ισχύον πρόγραμμα με διανομή ερωτηματολογίου σε αποφοίτους και επαγγελματίες της πληροφόρησης.

Στο πλαίσιο για την αναμόρφωση του προγράμματος, ιδιαίτερη βαρύτητα είχαν τα παρακάτω σημεία:

- Έμφαση στις πληροφορίες και όχι στα μέσα που τις περιλαμβάνουν

Οι τεχνολογικές εξελίξεις οδηγούν σε μια ποικιλία μεθόδων και μέσων τόσο για τη διάχυση των πληροφοριών και την οργάνωση των βάσεων γνώσεων, όσο και για τη δημιουργία, διάχυση και διαφύλαξη των πληροφοριών. Οι σπουδές στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης θα πρέπει με μεγαλύτερη πληρότητα και ολότητα να καλύπτουν το γνωστικό αντικείμενο της οργάνωσης, επεξεργασίας, διαχείρισης και διάδοσης των πληροφοριών καθώς και τις διαδικασίες λειτουργίας των μονάδων πληροφόρησης.

- Βαρύτητα στην τεχνολογία και στα συστήματα πληροφόρησης

Ανάδειξη της ευρύτητας των τομέων εφαρμογής της επιστήμης της πληροφόρησης με την παράλληλη ανάπτυξη ειδικών τεχνολογιών και συστημάτων για επιμέρους τομείς. Είναι γνωστό πως οι βιβλιοθηκονόμοι έχουν εξελιχτεί σε σχεδιαστές συστημάτων, συμβούλους πληροφόρησης, εκπαιδευτές, σχεδιαστές ιστοσελίδων και ερευνητές του Διαδικτύου². Η προσφερόμενη εκπαίδευση θα πρέπει να δημιουργεί επαγγελματίες ικανούς σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, σε τομείς όπως διαχείριση αρχείων οργανισμών και επιχειρήσεων, ανάπτυξη, διαχείριση και αξιολόγηση ιστοσελίδων, ευρετηρίαση εντύπων και ηλεκτρονικών τεκμηρίων και συστημάτων κ.ά.

- Δημιουργία και οργάνωση της γνώσης σε διαφορετικούς τομείς.

Ο επαγγελματικός ορίζοντας των αποφοίτων του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης δεν είναι πλέον μόνο η παραδοσιακή δημιουργία και διαχείριση βιβλιοθηκών, αλλά και η οργάνωση και παροχή όλων των μορφών πληροφοριών. Είναι επιτακτική η διεύρυνση των εργασιακών προοπτικών των φοιτητών με την απασχόλησή τους στον αυξανόμενο αριθμό επιχειρήσεων ευαίσθητων σε θέματα πληροφοριών. Γενικά, έχει παρατηρηθεί, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ε.Ε., αύξηση δυνατοτήτων για προσωπικό με υψηλό επίπεδο γνώσης οργάνωσης πληροφοριών και πληροφορικής και αυξανόμενη ζήτηση στον ιδιωτικό τομέα, σε σύγκριση με το δημόσιο τομέα, ο οποίος αποτελούσε τον κυρίαρχο τομέα απασχόλησης των αποφοίτων του Τμήματος.

- Παροχή γνώσεων σε κοινωνικοπολιτικές πλευρές της κοινωνίας της πληροφορίας, όπως πρόσβαση και κοινωνική επίδραση των πληροφοριών, ρόλος των πολιτικών πληροφόρησης σε χώρες ή/και οργανισμούς και σχέση μεταξύ κοινωνίας και τεχνολογίας.

- Τέλος, διαμορφώθηκε η τάση για την ενδυνάμωση της θεωρητικής υποδομής που θα υποστηρίξει το γενικότερο γνωστικό επίπεδο των φοιτητών του Τμήματος.

Οι αλλαγές αυτές εκτιμάται ότι υποστηρίζουν τη μελλοντική δημιουργία κατευθύνσεων με ενίσχυση των τομέων διαχείρισης γνώσης και πληροφοριών, πληροφορικής και οργάνωσης/διοίκησης υπηρεσιών πληροφόρησης σε ιδιαίτερους κλάδους ή κατηγορίες χρηστών

Τελειώνοντας, θα πρέπει να επισημανθεί, πως ο βαθμός επιτυχίας του νέου προπτυχιακού προγράμματος σπουδών θα εξαρτηθεί καταλυτικά από παράγοντες όπως ικανή χρηματοδότηση και επάρκεια υποδομών τόσο για εκπαιδευτικούς όσο και για ερευνητικούς σκοπούς. Η ανεπαρκής όμως χρηματοδότηση στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και η ανισομερής κατανομή των πόρων μεταξύ ΑΕΙ και ΤΕΙ αποτελούν θέματα τα οποία επηρεάζουν τη δυνατότητα ανταπόκρισης στις αλλαγές.

Βιβλιογραφία

1. Abbott, A.(1998). Professionalism and the future of librarianship. *Library Trends*, 46(3) 430-443.
2. Ashcroft, L.(2004). Developing competencies, critical analysis and personal transferable skills in future information professionals. *Library Review*, 53(2) 82-88.
3. Association for Library and Information Science Education (ALISE), 2000. Educating library and information science professionals for a new century: the KALIPER report. Available at www.alise.org/publications/kaliper. Accessed at 21 June 2004.

² Δεξιότητες για τους επαγγελματίες της πληροφόρησης στον 21ο αι: διάλεξη στην Αθήνα της Susan Atamayo. *Σύγχρονη Βιβλιοθήκη*, 8 (Μάιος 2001), σ. 36.

4. Barucson-Arbib, S & Bronstein, J.(2002). A view of the library and information science profession: a Delphi study. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 53(5) 397-408.
5. Billings, H.(1992). Magic and hypersystems: a new orderliness for libraries. In: J.Hannigan, ed. *The best of 1990* (p.1-17). London: Scarecrow Press.
6. Blankson-Hemans, L & Jo Hibbert, B(2004).An assessment of LIS curricula and the field of practice in the commercial sector. *New Library World*, 105(7-8) 269-280.
7. Brine, A & Feather, J.(2002). Supporting the development of skills for information professionals. *Education for Information*, 20, 253-262.
8. Brine, A & Feather, J.(2003). Building a skills portfolio for the information professional. *New library World*, 104(11-12) 455-463.
9. Brophy, R.(2000). Towards a generic model of information and library services in the information age. *Journal of Documentation*, 56(2) 161-184.
10. Carrod, P.(1998). Skills for new information professionals (SKIP): an evaluation of the key findings. *Program: electronic library and information systems*, 32(3) 241-263.
11. Cheng, G.(2001).The shifting information landscape: re-inventing the wheel or a whole new frontier for librarians. *New Library World*, 102(1-2) 26-33.
12. Crosby, O.(2000). Librarians: information experts in the information age. *Occupational Outlook Quarterly*, 44(4) 3-15.
13. Fisher, B.(2004). Workforce skills development: the professional imperative for information services in the United Kingdom. Paper presented at ALIA conference, 2004.
14. Fourie, I.(2004) Librarians and the claiming of new roles: how can we try to make a difference. *Aslib Proceedings: new information prospectus*, 56(1) 62-74.
15. Haris, R. and Wilkinson, M.(2001). Repositioning librarians: How young people view the information sector. *Journal of Education for Library and Information Science*, 42(4) 289-307.
16. IFLA (2000). Guidelines for professional library/information educational programs. www.ifla.org. Accessed at 22/9 2005.
17. Katarzyna, M.(2004). Librarians in the knowledge age. *New Library World*, 105(3) 142-148.
18. Myburg, S.(2003). Education directions for new information professionals. *The Australian Library Journal*, 52(3)1-12.
19. Oxbrow, N.(2000). Skills and competencies to succeed in a knowledge economy. *Information Outlook*, 4(10) 19-22.
20. Pors, N.(1994). The changing market of the information professional: challenges for library school education. *Librarian Career Development*, 2(3) 14-21.
21. Special Library Association (2003). Competencies for information professional of the 21st century. Rev. ed. Available at <http://www.sla.org/professional/competency.html>. Accessed at 24 May 2004.
22. Steele, L. New romances or pulp fiction? Do libraries and librarians have on Internet future? Follet Lecture Series. http://www.ukoln.ac.uk/follet/steele/new_romances.html. Accessed at 20 June2004.
23. The future of reference III: A panel discussion held at the University of Texas at Austin. *College and Research Library News*, 1990.
24. Vaagan, R.(2002). LIS education-repackaging infopreneurs or promoting value-based skills? Paper presented at EUCLID conference, Thessaloniki.
25. Van House, N & Sutton, S.(1996).The panda syndrome: an ecology of LIS education. *Journal of Education for Library and Information Science*, 37(2) 131-147.